

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folydsáról és az ember alkotásairól.

3. szám.

X. évfolyam.

1939. február 1.

Magába tekintő.

Feltáruul mélyen,
— csillagos éjjen, —
az a titok,
hogy ki vagyok.

Csillagok árnyán
nem les az ármány.
Ahogy vagyok,
feltárulok.

Énem létszikra.
Bensöm titkának
megismerése
feladatam.

Irányom tiszta:
Magamig vissza!
S magamban szállás
tul magamon.

R. M.

A hazai baromfitenyésztés irányváltozása.

*A gyöngytyúk és a csirke fokozottabb
tenyésztésére akarják rábírní a gazdákat.*

A hazai baromfitenyésztés az utóbbi évek alatt jelentős fejlődésen ment keresztül s ennek során nemcsak a növekvő belföldi igényeknek tudott megfelelni, hanem mezőgazdasági kivitelünkben is igen fontos szerepet nyert. Amint értesülünk, illetékes tényezők a közeljövöben az eddiginél is fokozottabb mértékben igyekeznek a hazai baromfitenyésztés külföldi piacépességét fokozni s ennek elérésére a termelés bizonyos irányú változtatását tervezik. Így mindenekelőtt körzetenként meg fogják állapítani, hogy egyes helyeken — figyelembe véve a természeti adottságokat — mily baromficso-

portok tenyésztése látszik a legkívánatosabbnak — ennek nyomán különböző támogatások és kedvezmények útján reá igyekeznek bírni a gazdákat a megfelelő baromfianyag termelésére.

Ennél az akciónál döntően fog esni a latba első sorban az a körülmény, hogy melyik az a baromfianyag, mely az utóbbi évek tapasztalatai szerint leginkább felelt meg a nemes valutájú államok, főként Angliai piaci követelményeinek. Ennek megfelelően a hivatalos tényezők oda kívánnak hatni, hogy az ország arra alkalmas körzeteiben az eddiginél is szélesebb keretek között tenyészzenek elsősorban gyöngytyúkot, valamint megfelelő minőségű csirkét.

E két kiviteli cikkből az angolok úgyszólván minden mennyiséget felvesznek s míg a hazai pulykának viszonylag erős versenyt támaszt főleg a holland árú, addig a magyar gyöngytyúkból nem tudunk eleget Angliába szállítani a növekvő igények miatt.

Arra is ki akar terjeszkedni a program, hogy a gazdák minél később állapotban szolgáltatassák át a kivitel számára baromfianyagukat; így például a csirkénél az a bizonyos minőségi kikészítés, amit megfelelő tápláló anyagok útján eddig főként a kiviteli cégek végeztek, a jövőben a termelőknél történjék meg s ennek alapján őket illesse meg az a minőségi ártóbblet is, ami eddig a kiviteli cégeké volt.

Arról is szó van, hogy a kötött forgalomban értékesülő baromfianyag árlehetőségeinek korlátozásával a jövőben fokozottabb értékesítési eredményekhez juttassák azokat a termelőket, akik a főként belföldi forgalomnál számbajövö baromfiak — mint liba, kacska s tyúk — helyett inkább a külföldi szabadpiacokon elhelyezhető baromfianyag gondos tenyésztésével kívánnak foglalkozni.

Teleki Mihály gróf földművelésügyi miniszter ismertette a kishaszonbérleti törvényjavaslat végleges szövegét.

A földművelésügyi miniszter ismertetése.

A minap Teleki Mihály gróf földművelésügyi miniszter ismertette a kishaszonbérleti törvényjavaslatnak a kormány által elfogadott végleges szövegét.

A miniszter rámutatott arra, hogy az érdekképviseltek javaslatai egy-két kivétellel arra irányultak, hogy a kisebb középirtokokat, ezeket az ősi birtokokat jobban kell védeni, mint ahogyan az az előadói tervezetben foglaltatott. Másrészt főleg arra mutatott rá a legfőbb érdekképviseltek javaslat, hogy a nagy latifundiumokat, a mammutbirtokokat kell nagyobb mértékben igénybevenni.

A földművelésügyi miniszter ezután bejelentette, hogy a kormányjavaslat fenntartotta az előadói javaslatnak azt az intézkedését, hogy évente minimum százezer katasztrális holdat kell kishaszonbérletek alakítására igénybevenni.

1.7 millió hold az igénybevehető maximum.

A földművelésügyi miniszter ezután ismertette, hogy az újabb javaslat értelmében miképpen változik meg az igénybevehető terület nagysága. A 300 holdon felüli kötött, illetve 500 holdon felüli szabad birtokok összes mezőgazdasági területe 3,731.000 hold, amiből a szántóterület csupán 2,424.000 holdat tesz ki. Igénybevétele természetesen elsősorban szántóföldi és rét-területek, kisebb mértékben legelő-területek is jönnek tekintetbe. Gondoskodunk az igénybevétel során arról, hogy a mezőgazdasági területek művelési arányának megváltozása az okszerű gazdálkodást ne veszélyeztethesse; éppen azért változatlanul fenntartottuk a telepítési törvénynek azt a rendelkezését, amely szerint a kijelölés következtében a legelő-területeknek a többi művelési ágakhoz való aránya 15 százaléknál többet nem emelkedhetik.

Az imént említett összes mezőgazdasági területből a javaslat maximálisan 1,515.000 hold mezőgazdasági területnek birtokpolitikai célokra való felhasználását teszi lehetővé. A megállapított progresszió következtében ennek a területnek közel felét, 706.000 holdnyi mezőgazdasági területet a 10.000 katasztrális holdon felüli igen nagy birtokok szolgáltatják. Ehhez a 1.5 millió holdhoz hozzáadható még legalább 200.000 hold, azon a címen, hogy a bérben levő birtokoknál az eddig igénybe vehető földterület nagyságát 15 százalékról 33 százalékra emelték fel. Összesen tehát majdnem 1.7 millió holdról mint igénybevehető maximumról lehet szó.

A miniszter ezután megemlítette, hogy külföldi állampolgárok tulajdonában 109.000 hold mezőgazdasági terület van, amiből 80.000 hold a szántó és ebből a javaslat értelmében 44.000 hold vehető igénybe. Zsidótulajdonban — az eddigi vallásstatisztika szerint — 326 birtokos kezén 240.000 katasztrális hold van, amiből 192.000 hold

a szántóföldi terület s ebből 72.000 hold vehető igénybe. Az új zsidójavaslat következményeképpen azonban a zsidóktól igénybevehető terület növekedni fog, de ennek számszerűségét statisztika hiányában egyelőre nem lehet megállapítani. A növekedés becslés szerint 60.000—80.000 holdat tehet ki.

A földművelésügyi miniszter megemlítette még, hogy a nevelési célokat szolgáló papbirtokokat az ősbirtokok kategóriájába sorolták be.

— Igen nagy területekről van tehát szó, amelyek igénybevehetőek, — hangsúlyozta végül Teleki Mihály gróf földművelésügyi miniszter. A törvényjavaslat által nyújtott maximális lehetőséget is alig lehet teljes mértékben kihasználni, mert gondoskodni kell arról is, hogy a mezőgazdasági munkások és cselédek megélhetése biztosítva legyen. A kormány javaslatában végrehajtott módosítások által mindenesetre az előadói javaslatához viszonyítva, sokkal nagyobb területek vehetők igénybe. Az egész terv szerves egészet alkot s hivatva van arra, hogy a kisegzisztenciák számát szaporítsa, a magyar mezőgazdaságot a kisbirtok irányában fejlessze s így a fajmagyarságot, a magyar kisbirtokostársadalmat, amely mindenkor oszlopa volt a nemzet létének, nagymértékben erősítse anélkül, hogy a termelés csökkenést szenvedne.

Készül a családi otthonról szóló törvényjavaslat.

Schandl Károly felszólalására kijelentette a miniszter, hogy a földbirtokpolitikai reformnak szerves kiegészítő része kell, hogy legyen a házhelyhezjuttatás. Már többször nyilatkozott róla, hogy a most tárgyalás alatt lévő törvény megalkotása után családi otthonról szóló törvényjavaslatot kíván a képviselőház elé terjeszteni. A családi otthonról szóló törvényjavaslat segítségével enyhíteni lehet majd a szociális feszültséget azokban a rétegekben, amelyek a kisbérleti törvény vagy telepítés útján nem juthatnak földhöz. A felszólaló érdeklődésére kijelentette még a miniszter, hogy a kisbérleti szövetkezetek alakításával és vezetésével megbízottak hivatottak lesznek arra, hogy a kisbérleti gazdálkodást ellenőrizzék. A javaslat intézkedik, hogy amennyiben a kisbérleti termelés színvonala nem üti meg a mértéket, a kisbérlető a bérletéből kimotozható és csak az kaphatja meg tulajdonul a földet, aki jól gazdálkodik.

Uram ha szívből hív a szív.

Uram, ha szívből hív a szív,

Könyörgöm jöjj felé.

Szánd, elesett szolgád,

Nyugalmát nemlelé.

Bocsásd meg, hogy gyenge voltam
utamon bűn kísért,

Most megtörve sírok,

a nagy kegyelmedért.

Tasnádi Nagy András igazságügyminiszter az ezeréves magyar alkotmányról.

„Ami igazán szent és drága alkotmányunkban, azt megőriztük és megőrizzük a jövőre is.“
— „A magyar mint szabad nép jött a Dunamedencébe és ezer év küzdelmei közepette is szabad nemzet tudott maradni.“

Az Országos Nemzeti Klub a közelmúltban tartotta az új esztendőben első vitaestjét, amely a kétszázötvenedik volt a klub vitaestjeinek sorában. Ez alkalommal Tasnádi Nagy András igazságügyminiszter tartott előadást Az ezeréves alkotmány címmel.

Tasnádi Nagy András igazságügyminiszter mindenekelőtt arra kérte hallgatóságát, hogy személyében különítsék el az előadót a minisztertől, mert kerülni kívánja, hogy egyik-másik kielentésének esetleg bizonyos célzatot adjanak. Rámutatott arra, hogy 1918-ban leszakadtunk az alkotmányos fejlődés útjáról, mert akkor törés állott be az alkotmányos tényezők időleges szünetelésében. A jogfolytonosság helyreállításához azonban nem volt szükség a deákferenci közjogi klasszicizmusra, mert ezt elvégezte az elmélet helyett az élet. Új ág fakadt akkor alkotmányos életünk ősi fáján s bűn volna ha ezt valaki most letörni akarná és mindenképpen a törés nyomán akarna új életet teremteni.

Amióta az emberi jogok, a szabadságjogok nagyobb erővel dörömbölnek a tudománynak kapuin nem értenek más államrendet, államszerkezetet alkotmány alatt, mint olyat, amely a polgárok szabadságjogait s ezeknek biztosítékait is magában foglalja. Az alkotmány jelenti azokat a jogszabályokat és jogszokásokat is, amelyek a szuverén hatalom önkorlátozását tartalmazzák a polgárokkal szemben. Erre mondják egyesek, hogy az ilyen alkotmány az alkotmányos alkotmány s ezt röviden így foglalhatjuk össze: az állami főhatalmak jogköre s egymáshoz való viszonya s ezek irányában az állampolgárok szabadságának biztosítása. Az igazán alkotmányos alkotmánynak az is a kritériuma, hogy az állampolgárok részvételét az állami ügyekben biztosítsa.

A magyar alkotmány történelmi alkotmány s alkotmányos alkotmány is; valóban ezeréves alkotmány, mert első hajtásai a honfoglalás korából fakadnak, mert azóta — ha sok vihartól tépve is, a jogfolytonosság talaján nőtt, fejlődött s mert sohasem szorított kizárólag az állami főhatalom gyakorlásának szabályozására, hanem mindig biztosította kisebb, vagy nagyobb mértékben a nemzettagok jogállását is, sőt biztosította a nemzettagok beleszólását az ország ügyeinek vitelébe.

Az angol és a magyar alkotmány fejlődése között éppen az a különbség, hogy abban a kiindulópont a korona, a magyarban pedig maga a nemzet. Anonymus feljegyzéseit mint elváltozott szájhagyományt lehet kritizálni, de magában véve az is sokat mond, hogy mi volt és mi a hagyomány, mert ez is világot vet a nemzet lelkére. Egy pe-

dig bizonyos: ezer évvel ezelőtt is élt és hangot kapott a nagy elv: Semmit rólunk, nélkülünk! A nemzeti önrendelkezés jogának ez az elve valóban vörös fonálként húzódik végig ezer év óta történelmünkön, mint nemzeti szabadság-elv benne van az önkény ellen lázadó nemesek akcióiban, csakúgy, mint Rákóczi, Bocskay, Bethlen szabadságharcaiban, vagy Kossuth függetlenségi harcában.

A miniszter ezután Szent István korától kezdve királyi dekrétumokból, hitlevelekből és országgyűlési törvényekből ismertetett idézetek. A fejedelmi nyilatkozatokból, hitlevelekből, dekrétumokból és törvényekből kilenc-száz esztendőn keresztül hallszik ki a szabadságra törekvő hang és követelés. Mindenütt ragaszkodunk ősi jogainkhoz, szabadságainkhoz, ahhoz, hogy mindenben meghallgassanak.

A királyi hatalom a nemzet által átruházotthatalom, a szuverénitás ősi forrása azonban továbbra is a nemzet marad. A magyar szabadságot szerető, jogaihoz ragaszkodó, de vállasztott fejét mindig tisztelő nép volt.

M Á V.

A magyar vasút.

...Azon a vasúton bámulatosan halad az ember. Szeretném ráülni az egész magyar hazát; néhány esztendő alatt tán kipótolná, amit néhány század alatt elmulasztott a haladásban...

(Petőfi levele Kerényi Frigyeshez 1847-ben.)

Mikor a vasút a múlt század első felében felbukkant Európában, mindenütt a jólét nagyobbodása, a polgárosultság haladása, a szellemi műveltség emelkedése járt nyomában. Nálunk is. De Magyarországon mindezeket túl különös jelentőséget nyert az új közlekedési eszköz. A szállítási sebesség és a tömegmozgatás újszerű lehetőségei révén valamennyi elődjénél élesebben mutatta be, mennyire egymásrautaltak a földrajzilag összetartozó területek. Ami idáig csak hosszú idők távlatáin át lassan kialakuló ösztönös megérzés volt, azt most robogó gyorsasággal drámai bizonyossággá tudatosította a vasút. Ráeszméltetett mindenkit, mit jelent, hogy a Kárpátok peremvidékeiről minden út az Alföld és a magyar főváros felé vezet s hogy a Természet éppen ez utak mentén állította a legkevesebb és legkönnyebben leküzdhető akadályokat a vasútépítő mérnök elé. Kibontakozott a peremtájakról a központi nagy síkság felé zúduló gazdasági energiaáramlás, mely élet-hordó, mint a vér folyás és feltarthatatlan, mint a hegyből a völgybe rohanó folyó.

A vasút a tudomány tárgyilagosságával, a szám bizonyosságával és a gép erejével tárta napvilágra, milyen egybeforrott, egységes szervezet a történelmi Magyarország. Zárt test és egységét az a vasból való érhálózat tette igazán szemléletessé, amit az új idők új követelményei növesztettek benne. Ez emeli, ez nemesíti a magyar vasutat minden gazdasági és művelődési értékén túl a nemzeti eszme hordozójává. A vasút

megmutatta, hogy Szent István Birodalma egy és oszthatatlan.

*

Amikor 1825-ben Angliában Stockton és Darlington között elindult a világ első gőzüzemű vasútja, híre szétterjedt a földön. Voltak, akik ujjongtak, voltak, akik támadták az új vívmányt. De mindenki érezte: most olyasvalami kezdődik, amire eddig nem volt példa az emberi történelemben. Hanem az igazi nyitány ezután következett csak, mert ezen a vonalon, a megnyitás után, még évekig lóval vontattak. Csak öt esztendővel később, 1830-ban indult meg a földkerekség első, rendszeres gőzüzemű nagyvasútja Liverpool és Manchester között.

Ekkorra azonban mi már átestünk az első tétova vasúti kísérletezéseken. Kitapasztaltuk annak a lóvontatta függő-vasútnak értéktelenségét, amit 1827-ben építettek próbaképpen Pest és Kőbánya között. Hét hónapig állott csak fenn; akkor megszüntették. Az első magyar vasút gazdasági csődje alaposan elvette a hatóságok kedvét az efféle próbálkozásoktól s egyideig a közvélemény is húzódozott tőle. Nyugaton azonban egyre szaporodtak a vasútvonalak; ezt pedig nem nézhették tétlenül azok, akik szívükön viselték a nemzet haladását. Az 1832—36-i pozsonyi diéta már 13 vasútvonal építését szavazza meg. De mindez még írott malaszt, mert a megvalósulásnak egész sereg megoldatlan feladat állja útját. Egyikük a kisajátítási kérdés; rendezését Széchenyi már a „Stádium“-ban (1833) sürgeti. A Lánchíd ügye égetően időszerrév teszi a törvényt; a javaslat tárgyalása során, 1836-ban pedig a felszólalók egyike, Vay János indítványozza, terjesszék ki a törvényt a vasútakra is, mert csak ez teszi lehetővé, hogy Magyarország a vágányok hálózatán egybeforjék a Nyugattal. Felszólalása nem maradt eredménytelen s 1836-ban félmillió forint tőkével megalakult az „Első Magyar Pozsony—Nagyszombati Vasúttársaság.“ 1839-ben épülni kezd, 1846-ban befejeződik a vonal. Közben azonban egy másik vasúttársaság is alakult. Szitányi Ullmann Móric vezetésével, a „Magyar Középponti Vasút.“ Mig az előbbi Nyugat s elsősorban Ausztria felé kereste a vasúti összeköttetést, ez az ország belső vasúthálózatának kiépítésére törekedett. Pest és Vác között jelölték ki az első vonalat s 1844 augusztus 2-án a pesti plébános a váci töltésen könyörgő imát intéz az Egek Urához, támogatná kegyével az új magyar vállalkozást.

*

A mai ember legnagyobb részt nem is érti már azokat a meddő és kicsinyes vitákat, amelyek tüzes irgalommal folytak a vasút körül. A Duna balpartján, vagy jobbpartján épüljön-e a nyugati irányú vonal? Pozsony, vagy Győr legyen a vasúti összekötő gócpont Magyarország és Ausztria között? Lóval, vagy gőzmozdonnyal indítsák-e meg az üzemet? Kivált ez az utóbbi kérdés érthetetlen előttünk. De abban az időben annyira nem bíztak a gépi vontatásban, hogy még Vargha

János „diplomás földmérő,“ az első magyar vasútépítéstani tanulmány (1828) szerzője is így vélekedik felőle:

„Az ezen utakhoz alkalmazott különféle utazó és teherhordó szekereket előbb rendesen lovakkal, azután pedig hozzájuk kapcsolt gőzszekerekkel vontatták, a melyek nem kis bámulást okoztak ugyan a' nézőnek; mindazáltal a' gőz-szekérnek (mellyen tüzelni való szenet is egyszersmind vinni kellett) több alkalmatlanságai miatt, általában szokásba nem jöhettek.“

Az idő persze nemsokára rácaffolt erre a sötétenlátásra. De a viták még tartottak s ez nem nagyon lendítette előre a munkát. Deák Ferenc, aki 1839 december 6-án maga is résztvett egy ilyen vasútvitán, egyideig halgatva a szóharcot csüggedten kiáltott fel;

— Hanem én azt hiszem, hogy alig van valaki a rendek között, aki álomnak ne tartaná azt, hogy itt valaha vasút létezessen...

Mégis létezett. 1846 július 15: a magyar gőzüzemű vasút születésnapja. Ezernyi gomolygó, ujjongó embertömeg és az újságok diadalmas harsonázása közepette futott ki a mai Jókai-utca és a Vilmos császár-út sarkán álló „indóházból“ az első szerelvény, hogy végigkatlogja a Vácig vezető, 33 kilométeres vonalat. A döcögő, ormótlan kocsikon lelkes, álméködő emberek utaztak. meghatottan, elérzékenyülten s talán nem is értették egészen, ami velük történt. Annál jobban értették a költők. Petőfi végtelen ujjongással köszönti az új közlekedési eszközt. („Vas-Úton,“ 1847.):

*Tenger-kéj veszen körül,
Közepében lelkem fürdik,
A madár röpül csak eddig,
Most az ember is repül!*

1847-ben még két vonal nyílik meg: a sopron — nagymarton — lajtaszentmiklós — bécsújhelyi (27 km) és a pest — cegléd — szolnoki (100 km). De a haladás most is csigaléptekkel vánszorgott s a vasút talán csak nagyon sokára kapcsolódott volna igazán a nemzet alkotómunkájába, ha élére nem áll. célt és irányt nem szab neki a Legnagyobb Magyar.

*

— Felséges Haza! Hosszú álmaink és több mint félszázados szónoklataink után elvégre tenünk is kellene valami nagyobb szerűt már, ha a nemzetek sorából dísztelenül kisodortatni nem akarunk...

Így kezdődik Széchenyi István nagyszabású vasútfejlesztési munkaterve, melyet 1848 január 25-én „Javaslat a magyar közlekedési ügy rendezéséről“ címmel terjeszt az országos rendek elé. Két alapelvet szegez le benne. Először: az ország minden útvonala a fővárosba vezet és innen ágazik szét. Ehhez képest központosan kell kialakítani az ország vasúthálózatát:

— A magyar kereskedelem és iparfejlődés gyűlpontja Budapest; ez az ország szive, melynek irányában úgy lehet tekinteni az egyes közlekedési vonalakat, mint megannyi főeret, mely

a szívből a vérforgást az ország véghatáráig eszközl.

Második alapelve szerint a vasúthálózatnak olyannak kell lennie, hogy a magyarság érdekeinek előmozdítása mellett méltányos előnyöket biztosítson a nemzetiségeknek, akként, hogy a hegyvidékeket szorosabb kapcsolatba hozza az ylfölddel és az ország nagy piacaival.

A lángelme forró villanása csap elő ezekből a szavakból; a lángelmé, mely századokkal előre tudott gondolkodni s belátta, hogy a magyar nemzet csak úgy maradhat fenn az idők forgotagában, ha az emberi haladás minden nagy vívmányát szervesen beilleszti életébe; ha ebből az életből részt juttat minden fiának s ha a nagy vívmányokat arra használja fel, hogy minél tömörebb egységbe kalapálja veük a nemzettestet.

Igy lett Széchenyi Javaslata a magyar közlekedési kultúra bibliája; a magyar vasút pedig, a hazai közlekedés központosításának gondolatával prózai technikai alkotásból a szentistváni állam-eszme és a magyar gondolat új hordozója.

*

Az önkényuralom évei súlyos megpróbáltatást róttak a fiatal magyar vasútra. Az osztrák kormány, mint minden más téren, itt is rossz szemmel nézte a nemzeti önállósági törekvéseket. De most már semmi sem akadályozhatta meg a fejlődést. 1851-ben 355, 1858-ban már 1244 km vonalon folyt nálunk a vasúti közlekedés. Magyarország térképét egyre jobban behálózták a vascrek, mégpedig olyan irányokban és vonalvezetéssel, ahogy a Javaslát körülírta. A kormány nemzetellenes vasútpolitikája keservessé tette a kiépítés munkáját, de a magyar vasútügy harcos férfiai, köztük Hollán Ernő hadmérnök, a Magyar Mérnök- és Építészegylet alapítója, szívós küzdelemmel ültették át Széchenyi elveit a gyakorlati életbe. Aztán a kiegyezés következett és a haladás iramát semmi sem gátolta többé. Az 1867-ben és 68-ban megszavazott törvények nagy vasútépítési kölcsön felvételére hatalmazták fel a minisztériumot s ez megvetette a Magyar Királyi Államvasutak alapját. Baross Gábor, a „vas-miniszter,“ hallatlan eréllyel lát a vasúthálózat fejlesztéséhez. Sorra államosítja a magánkézben lévő vasútat, korszerű díjzabásrendszert léptet életbe, új meg új vonalakat építet. Széchenyi szellemi öröke egyre jobban, egyre gazdagabban teljesedik kí. A kiegyezés évében 2213, 1886-ban 9415, 1900-ban pedig 17.454 km a magyar vasútak hossza és nincs város a Kárpátoktól az Adriáig, melynek könnyű és gyors összeköttetése ne lenne az ország szívével. A magyar vasút, a fellendülésnek és virágzásnak ez évtizedeiben akkora energiát halmozott fel magában, hogy elbirta a világháború rendkívüli megpróbáltatásait, a háború után pedig leküzdötte azt a halálos aléltágot, amelyben a trianoni békeparancs és az ország megcsonkítása után támadt szörnyű vérvesztés sodorta.

A magyar vasút ma is nemzetfenntartó erő. Valóra vált a nagy magyar költő óhajta: a nem-

zet közlekedési élete gerincévé tette a vasutat s ezzel nemcsak hogy kipótolta néhány esztendő, néha évtized alatt századok mulasztásait, de a haladásban messze maga mögött hagyta a nemzetek egész sorát. Most pedig, a Felvidék egy részének hazatértekor, láthattuk, milyen végzetes hatású a visszamaradt területek gazdasági életére, hogy a felvidéki vasúti közlekedés súlypontja Magyarországra helyeződött át. Ezek a területek elvesztették életképességüket és szükségképpen el kell sorvadniok, ha nem juthatnak ismét magyar határok közé. Mintha a központból a világ minden tája felé kigyózó sinszálak a Szent Korona szertelövellődő sugarai lennének, melyek ellenállhatatlan erővel hívják, vonzzák magukhoz a még elszakított földeket, még távollevő véreinket.

Üzenet.

A Tátra komor bérce küld

Üzenetet ma nekünk:

„A bösz vihar immár elült,
Nem tört törzs a mi népünk.

Ma minden magyart Ő vezet
S érte mindenki büszkébb,
Hangozza hegy-völgy e nevet,
Új, szent tüzeknek üszkét:
Horthy!“

Erdélynek kincses tája int

Közeli hittel hozzánk:

„Beteljesülnek vágyaink,
Égy hős kar szebb kort hoz ránk.
Mit böszült gazság szétszedett,
Forr össze csodaképen,
S legyőzni véges végzetet,
Megtanít téged, népem:
Horthy!“

Zsoltárt izen a tengerár

Karszt szirtjein keresztül:

„Mit bércek köre egybe zár:

A róna — érte rezdül.
Mit tenger habja ostoroz:
A gálya — már őt várja.
A holnap győztest koszorúz, —
Őt érje dicsfény árja:
Horthy!“

Halljátok szívünk mint dobog

S lelkendezik a lelkünk,

Halljátok falvak városok:

Új Arpádot mi nyertünk!

Halljátok messzi nemzetek,

Mint ébred róna, erdő,

Mint indul útnak fergeteg

S hont nekünk újból nyert Ő —

Horthy! Horthy!

R. Z.

Nagy-Magyarország fürdői.

A régiek hite szerint minden forrásnak, patak, tónak tündére, jótékony szelleme van. Az aztán meggyógyítja, aki fürdik benne, vagy iszik belőle. A történelmi Magyarország ennek alapján,

joggal tekinthető tündéerkertnek, mert tán sehol a világon nincs egyetlen ország földjén annyi gyógyítóerejű fürdő és forrásvíz, mint itt. A háború előtti esztendőkből több mint 200 gyógyfürdőről működött. Egy tudós kutató 1882-ben nem kevesebb, mint 1357 erdélyi ásványvízforrásról ad számot; egy másik Máramarosban 234, egy harmadik pedig Sáros megyében 134 gyógyító forrást nevez meg. De egészen bizonyos, hogy a Felvidék, Erdély és Horvát-Szlavonország magas hegyei között, vadregényes, álmodó szépségű völgyekben, félreeső lankáin, erdő mélyén, sziklaszögölések mögött még ma is százával, vagy ezrével bugyognak elő ismeretlen forrásvizek, melyeknek mind megvan a maga hatalmas erejű gyógyító szelleme. Csak még máig sem fedezték fel, nem értékesítették. Ezek a titokzatos tündérek még nem leplezték le magukat. Talán — ránk várnak. Hiszen magyar tündérek. Kivárják az időt, amíg visszakerülnek hozzánk és ismét a magyar nemzetet szolgálhatják egészséget őrző, testet-lelket ifjító hatalmukkal.

*

Kevés szebb tájat találni az országban az Északkeleti és az Északnyugati Kárpátok hatalmas, félköríves hegyvonulatánál. Itt nyúlnak legmagasabbra a történelmi Magyarország hegyei. Nyaktörő meredélyek, tátongó szakadékok borzongatják meg a vonat, vagy a gépkocsi utasát; olyan az egész hegység, mint valami roppant székesegyház, melyben végeláthatatlan fenyvesek zúgása és víz-esések dörgése pótolja az orgonát. De itt is, ott is, az egyik kanyarultnál, ebben, vagy amabban a völgytorokban fehér házacskák bukkannak elő. Fürdők, ahol a Természet zabolátlan ereje megszelídülve, a beteg, rokkantestű ember, segítségére siet. Hőforrások buggyannak elő a sziklák közül, bennük vas, mész, kén s helyel-közzel éltető, gyógyító radioaktív anyagok. Pöstyén, Trencsén-telep, Rajec vizei mind gazdagok rádiumban s kénes-vasas hévvezeik már sok százezer embernek adták vissza egészségét. Vihnye természetes meleg vasas ásványvize, Korytnicza szulfátos-vasas forrásai, Iglófürdő fenyő-, sós- és lápfürdői világhírűek voltak a történelmi Magyarország idején. A Zólyommegyei Szliács dús vasforrásait már a középkorban ismerték és folyamodtak hozzájuk a gyógyulást keresők. IV. Béla királyunk 1244-ben, a Zólyom városának adományozott kiváltságlevelében is említi őket. A Tátrában Tátrafüred, Tátralomnic, Tátraszékplak és egy egész sereg más fürdőhely — magashelységi éghajlata. szénsavas-vasas és savanyúvízforrásai és lápfürdői miatt — a világ leghatalmasabb gyógyítóerejű fürdői közé tartozott. A magyar rátermeltség és vendégszeretet értett hozzá, hogy Európaszerte ismert világfürdőket csináljon belőlük. A sárosszegyei Bártfa ásványvize szinte hozzátartozott minden család házi gyógyszerlárához, éppen úgy, mint az Avas pompás, zöldelő ormai felé tekintő Bikszádfürdő.

Mindez azonban csak kis csoport abból a rengeteg fürdőhelyből, mely szinte teleszórja a

Kárpátok északi ívét s az egész Felvidéket. Közülük, a visszacsatolt részekkel csak kevés és kisebb jelentőségű fürdőt kaptunk vissza. Legfontosabbjuk a gömörmegeyi Csiz. Forrásaiból jótékony jódos-brómos-rádióaktív víz bugyog elő. Hatásos enyhítője hűdéses és véredényrendszerbeli bajoknak, görvélykóros, csúzos, köszvényes megbetegedéseknek.

*

„Kincses Erdély“ nemcsak aranyával-ezüstjével érdemelte ki nevét, hanem gyógyforrásaival is. A Gyergyói Havasokban, ősfenyvesek, bájos rétek és csobogó patakok között fekszik Borszék. „Lobogó-fürdői“ a Székelyföld természeti ritkaságai közé számítódnak, mert roppant vízmedencéi színültig telve vannak gyöngyöző, buzgó, habzó szénsavas savanyúvízzel. Az ilyen vizet máshol palackolják és jó pénzen ivóvízként adják el. Itt fürdőknek használják! A háromszékmegeyi Kovászna szakadatlanul forrongó, szénsavas-konyhasós fürdője, a „Pokolsár“ is ilyen természeti csoda. A vízmedence falából állandóan előtörő széndioxid-gáz szakadatlanul mozgásban tartja vizet, a falból lesodort agyagpala pedig hamuszürkévé festi, úgyhogy mikor időnként harsogva-fortyogva a part felé tolul, teljes mértékben rászolgál nevére. Egyébként csúzos bajok jótékony gyógyszere.

Nevezetes székelyföldi üdülőhely Tusnádfürdő; forrásai szénsavas-vasas-konyhasós-alkalikus vizeket ontanak. De még nevezetesebb páratlan szépségű természeti környezete. 600 méternél magasabban fekszik a tenger színe felett, az Olt völgyében. Déli végétől gyalog két és fél óra alatt eljutunk Erdély egyik legszebb tengerszeméhez, a Szent Anna-tóhoz. Vize kristálytisza, szinte földöntúlián kékes ragyogású. Körülötte mindenütt az őstermészet tiszteletet parancsoló templomi csendje. Olyan nagy a csend és a szépség, hogy az utas térdre hullna és imádkozna... De ez a hely valóban templom volt valamikor. Pogány templom. A monda szerint, a Természet varázsától megejtett ősmagyarok itt mutatták be egykoron áldozataikat a Hadúrnak...

Erdély gazdag sóbányákban és sósfürdőkben is. Bázna, Korond, Marosújvár, Vizakna, Szováta, mind értékes sósvizek. Gyönyörűek a szovátai meleg sóstavak és környező sósziklák, melyek oszlopokat, váromokat és egyéb fantasztikus szobrászati alakzatokat mutatnak. Száraz időben a sóval átvédott föld olyan, mintha vékony jégkéreg borítaná s az idegent még forró nyáron is egy pillanatra csalódás ejti rabul: félve lép rá, hogy el ne csússzék a sikamlósnak látszó felületen. Ilyen tó van egyébként még a kolozsmegyei Kolozs városában; egy roppant sósszíkla üregét tölti ki s olyan tömény oldata a konyhasónak, hogy az úszó alig merül el benne.

Ezekről a természeti kincsekről ma alig hall a világ. Magyar kézben már régen búcsújáró helye lenne minden ország fürdővendégeinek, természetjáróinak és tudósainak, úgy amint szépségük és ritkaságuk miatt meg is érdemlik. S ugyan-

ezt mondhatni Buziásról, mely a történelmi országnak egyik legnemesebb kőszvény- és reumafürdője volt s az ezer méternél is magasabbra felnyúló fenyőrengetegek, bükkösök és tölgyesek között rejtekező Herkulesfürdő.

*

Horvát-Szlavóniában, a szárazföld belsejében, a háború előtt úgyszólván csak Lipik volt az egyedüli nagyobb fürdőhely. Sós-jódos-rádióaktív hőforrásai annakidején számos látogatót vonzottak. Még inkább áll ez a tengerparti fürdőkre: Cirkvenicára és a Fiumekörüli fürdőhelyekre, melyek az akkori Ausztria területéhez tartoztak. Ezek az osztrák-magyar monarchia alatt fejlődtek ki európai hírűekké. Persze, itt már nem a földből fakadó víz ereje volt az, ami gyógyított, hanem az Adriáé. A történelmi Magyarországon nem kellett a Riviérára, vagy máshová, idegenbe utaznia annak, akinek egészsége tenger melléki üdülést kívánt. Felszállott a vonatra a magyar fővárosban s ahol leszállt, a tengerpart, az is csak magyar terület volt. A beteg nem mozdult ki otthonából s mégis a tenger morajlott lába előtt, végtelenkék tükrével, regényes szigeteivel, sós szellőivel és a hajók felett keringő fehérszárnyú sirályokkal.

A történelmi Magyarország fürdői is mutatják, milyen egységes, zavartalan paradicsom is volt ez a mi hazánk. A hegyvidéktől a tengerig mindenféle fürdőt megtalálhatott benne a beteg és kiválaszthatta a bajára legmegfelelőbbet. Nem kellett külföldre mennie, drága, idegen fürdőhelyeket látogatnia. Ővé volt minden, amit a Természet gyógyító erőben csak nyújtani tudott, a Kárpátoktól az Adriáig.

*

A megcsonkított föld azonban, amíg régi épsége helyre áll, derekasan igyekszik kipótolni a veszteségeket. Ha elvesztettük az Adriát, a Balaton lépett helyére, melynek fürdője az utolsó húsz esztendő alatt bámulatosan kiépült és világhírré emelkedett. Ez most a mi Magyar Tengerünk és büszkéi lehetünk rá. Ha elvesztettük a felvidéki, erdélyi és délvidéki ásványos-rádióaktív forrásokat, a magyar tudás és akarat magát az ország fővárosát, Budapestet tette meg a világ legnagyobb fürdőhelyévé, melynek ma már kilenc hőfürdője, egy keserűvízfürdője, több mint 80 gyógyforrása és 400-nál is több keserűvízforrása van. A fürdők történetében eddig csak fürdőhelyet, vagy fürdővárost ismertek; Budapest ezen a téren egészen újszerű és meglepő jelenség: fürdőmetropolis, fürdő-világváros. Ezen az óriásfürdőhelyen ma már úgyszólván mindenfajta fürdőt és bármilyen összetételű gyógyforrást megtalálhat a beteg. De vidéken is sok a jótékonyhatású fürdő. Harkány, Eger, Parád és nem utolsósorban a dunamenti, melyek az utolsó években a homokparti fürdőzés hatalmas kifejlődése folytán virágoztak fel. Az Alföldön megejtett próbafúrások pedig számos ásványvízforrással gyarapították gyógyvizki-csúnkét.

A magyar föld jótékony tünderei nem hagynak el bennünket. Itt vannak körülöttünk, egyre

seregesebben jelentkeznek, hogy segítsenek edzeni, testileg erősíteni s egészségesebbé tenni a jövő országszerző nemzedékeit...

Magyarország elismerte Mandzsukuót.

Csáky István gróf külügyminiszter január 9-én a következő táviratot intézte Chang-Cheng-Hui tábornagy, Mandzsukuó miniszterelnöke és külügyminiszteréhez:

Van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy a magyar királyi kormány Mandzsukuót elismerte.

Örömmel adva kifejezést afelett, hogy az elismerést Nagyméltóságodnak tudomására hozhatom, rémélem, hogy ez a tény országaink viszonyában örvendetes eredményeket fog hozni.

Fogadja Nagyméltóságod nagyrabecsülésem kifejezését.

Csáky István gróf külügyminiszter.

Mandzsukuo, a világ legfiatalabb állama.

Évszázadok óta a hatalmas kínai birodalomhoz tartozott és népe igen nagy szerepet játszott Kína életében. A mandzsú nép, amely az uraltáji népi nyelvcsaládhoz tartozik, a XVII. század közepén meghódította a kínai birodalmat. Ettől fogva Mandzsukuo adta a dinasztiát is a birodalomnak. A hódítás után azonban sajátos jelenség történt, ugyanaz, ami Franciaország fejlődésében ment végbe a VI. századtól kezdve. A régi Galliát meghódította egy bátor, elszánt germán törzs, a franktörzs, nevet adott az országnak, de ő maga teljesen beleolvadt az őslakosságba. Ugyanaz történt a mandzsú néppel is. A mandzsú nép ebbe a szörnyű, sokszázmillió ember tömegbe néhány század leforgása alatt teljesen beleveszett, belesemisült, s csak mostanában támadt fel újra.

Az Új Mandzsukuo Japán ázsiai terjeszkedésének köszönheti létét. A nagy kínai birodalom a császárság bukása után tartományokra szakadt szét és Japán a békekötések óta igyekezett kihasználni a maga javára a kínai birodalom szétdaraboltságát. 1932 elején a japán csapatok Mandzsuria területéről a kínai megszálló csapatokat kiszorították és a nyugateurópai hatalmak tiltakozására rá sem hederítve február 18-án Mukdenben kikiáltották az elszakított tartomány önállóságát. Az új állam a Mandzsukuo nevet vette fel. Az 1932 szeptemberében aláírt jegyzőkönyv értelmében Japán magára vállalta az új állam védelmét. Mandzsukuoiban helyőrségeket helyezett el, majd kezébe vette az ország gazdasági életének irányítását és természeti kincseinek kihasználását. Mandzsukuo hatalmas terület, közel másfélmillió négyzetkilométer nagyságú s ezt a területet mindösszesen 30 millió ember lakja. Hatalmas erdők borítják s értékes bányakincsekben bővelkedik.

A japánok befolyására 1934 januárjában a mandzsukuoí minisztertanács és államtanács Pu-ji-t, az elűzött kínai dinasztia utolsó tagját Mandzsuria császárává kiáltotta ki. Azóta Mandzsukuo

alkotmányos császárság. 1935 januárjában az országhoz csatolták a Jehol tartományt és nagyobb mongol területeket. A hatalmas ország Japán protektorátusa alatt áll. Politikai életére a japán kormány döntő befolyást gyakorol, gazdasági életét japánok irányítják. Most, hogy Magyarország elismerte, értékes gazdasági kapcsolatokra számíthatunk a hatalmas országgal.

Elkészült a világbúzaegyezmény tervezete.

A nemzetközi búzatanácsadó bizottság londoni titkársága jelentést készített, a világ búzatermelésének helyzetéről. A jelentés az 1938 decemberében az egész világon búzával bevetett területet 46.2 millió acre-re becsüli, ami 19.5 százalékkal kevesebb, mint az előző évben. Az 1938. év világtermés átlaga acr-ként 15.3 bushel volt azaz két bushellel több, mint 1937-ben. Az 1939. évi termés jelentékenyen alacsonyabb lesz az 1938-nál.

A titkárság elkészítette a világbúzaegyezmény tervezetét, amelynek főbb javaslatai:

1. A búza exportáló államok a) egyezzenek meg a jelenlegi búzaáraknál jóval magasabb kötelező árminimumban, b) szüntessék meg a kiviteli államségielyeket, c) megállapodás útján osszák fel egymás között a jelenleg eldörányzott búzavilágsszükségletet kiviteli hányadok alapján. A kiviteli hányadokat túllépő állam megkorlásookkal sujtandó.

2. A búza importáló államok a) ígérják meg, hogy nem növelik búzával bevetett területeiket, b) mérsékeljék vámtételeiket c) kötelezzék magukat, hogy nem rontják kenyerük minőségét a búzának más gabonafajokkal való keverésével.

Gróf Csáky István: magyar külügyminiszter 2 napot töltött Berlinben, a Németbirodalom fővárosában.

Gróf Csáky István külügyminiszter Berlinből hazatérőben a vonaton fogadta a Magyar Távirati Iroda küldött tudósítóját és előtte a következő nyilatkozatot tette:

— Berlini utamról a legjobb benyomásokkal, tehát megalégedve tértem vissza. A már hagyományossá vált és annyiszor beigazolódott magyar-német barátság és az abból fakadó bizalom ezuttal is oly léghört biztosított megbeszéléseink számára, hogy azok a legszivélyesebb szellemben folytak le. A Német Birodalomhoz fűződő érdekközösség a csehszlovák válság befejezése után is változatlanul fennáll és erősen fejlődőképes. Minden, a két államot közösen vagy Magyarországot különlegesen érdeklő kérdésben baráti megértésre táltam.

— Tudomásom szerint az új kancellári palota küszöbét a külföldi államférfiak közül én léptem át hivatalosan elsőnek. Azt hiszem, ebben szándékosság volt. E gesztust a baráti Magyarország szem előtt fogja tartani.

Legközelebbi rokonaink.

A vogulok és osztjakok élete.

Írta: Gunda Béla. (Folytatás.)

A fent vázolt kép csak néhány jellemző vonás az obi-ugorok életéről. Hogy életük minden mozzanata kibontakozzék előttünk és világosan lássuk azokat az összefüggéseket, amellyel belekapcsolódnak a nagy észak-euráziai kultúrkörbe, még hosszú és elszánt kutatómunka lesz szükséges. Ha a vogulokról és osztjakokról esik szó, büszkén állhatunk ki a tudomány fórumára, mert a finnek mellett magyar tudósok szenteltek legtöbb időt nyelvük és kultúrájuk tanulmányozására. Reguly Antal hihetetlen nélkülözések között a múlt század negyvenes éveiben járt a vogulok és osztjakok földjén. Egy orosz tudós „észak Körösi Csomájának“ nevezte. Sajnos, értékes anyagát korai halála miatt nem ő dolgozta fel. Nyomdokain haladt 1888—89-ben Murkáci Bernát, aki az egész vogulföldet beutazta. Tanulmányozta a nyelvjárásokat és a népköltészet, néphagyományok gazdag anyagát hozta haza. Ugyanakkor Pápay Károly néprajzi és antropológiai tanulmányok céljából kutatott vogul és osztjak földön. Fájdalom, a halál őt is korán elvitte munkamezejéről. Pápay József és Jankó János, mint a gróf Zichy Jenő-féle Azsiacxpedíció tagja, 1898—99-ben az Ob és mellékfolyóinak mentén élő osztjak telepeket látogatják meg nyelvészeti és néprajzi gyűjtés céljából.

Hogy mit jelent a vogulok és osztjakok között dolgozni Szibéria hideg telében, arra minden-nél jobban jellemző azok a sorok, amelyeket Pápay József 1898 karácsonján egy Poluj-menti telepen írt naplójába: „Ideálmussal telten érkeztem meg ide, ez az ideálmusom csakhamar szétfoszott; láttam, hogy a legnagyobb nehézségekkel még csak itt állok szemben! Legnagyobb akadály, amely lépten-nyomon megjelenik előttem, egy kivésző, pusztuló félben lévő nép gyermekies félelme, halvéleménye. Elkövettem mindent, amit csak lehetett, csakhogy némileg is megnyerhessem magamnak (helyesebben: annak a magasztos célnak, amely engem kihítt, kicsábított, elhozott ide, ebbe a nyomorúságba) — ezt a gyávalelkű, félénk népet. Alig tudtam elsajátítani a nyelvüket, tolmácsot nem kaptam még drága pénzért sem. A rendelkezésemre álló hiányos eszközökkel ezt a nyelvismeretet megszerezni majdnem lehetetlen volt; éjjel-nappal dolgoztam — szinte a végkimerülésig. Midőn ezt a nagy nehézséget is legyőztem, télnék idején — nem törődve a fagyasztó hideggel, nem tekintve arra a sok szenvedésre, nélkülözésre, amellyel meg kell küzdenem — útnak indultam. Hetekig bolyongtam, a piszkos jurtámban hajtottam a fejem nyugovóra, nem egyszer a szabad ég alatt aludtam vagy aludtam volna, ha attól nem félek, hogy másnap föl sem ébredék.“ (Vége.)

Felelős szerkesztő és kiadó:

GÖLLNER MÁRIA.

E jótékonyági folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala:

FOGHÁZMISSZIÓ HELYISÉGE,

Budapest, V., Markó-utca 27. földszint 6. szám.